

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

Prezes SN Piotr Prusinowski (przewodniczący)

SSN Dawid Miąsik (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie z odwołania T. Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chorzowie
o ustalenie wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym niejawnie w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 19 września 2023 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się Spółki od wyroku Sądu Apelacyjnego
w Katowicach
z dnia 18 lutego 2022 r., sygn. akt III AUa 1773/20,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Katowicach wyrokiem z 18 lutego 2020 r., X U 1828/17 w sprawie z odwołania T. sp. z o.o. z siedzibą w K. (dalej także jako płatnik składek lub odwołująca się) od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Chorzowie (organ rentowy) z 8 maja 2015 r., nr X i Y zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że ustalił, iż stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe obowiązująca

płatnika składek w okresie od 30 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. wynosi: 1,18% w odniesieniu do pracowników przejętych przez odwołującą po Spółce E. SA, 1,32% w odniesieniu do pracowników przejętych przez odwołującą po Spółce E.1 SA, a w okresie od 2 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r. wynosi: 1,32% w odniesieniu do pracowników przejętych przez odwołującą się po Spółce T. w ramach przejmowanej zorganizowanej części przedsiębiorstwa T. S.A. Oddział Zespół E.2 w B., oraz oddalił odwołanie w pozostałej części.

Wcześniejszym wyrokiem z 27 kwietnia 2016 r. Sąd Okręgowy w Katowicach, X U 1162/15 zmienił zaskarżone decyzje w ten sposób, że ustalił wskaźnik wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe obowiązujące odwołującą się za okres od 30 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. w wysokości 1,18%, za okres od 2 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r. w wysokości 1,32%, to jest w wysokościach ustalonych dla spółek (części przedsiębiorstwa) przejętych przez odwołującą się. Organ rentowy zaskarżył powyższy wyrok. Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 28 czerwca 2017 r., III AUa 1184/16 uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Katowicach. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy. Sąd pierwszej instancji, ponownie rozpoznając sprawę, miał przeprowadzić postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia będącej przedmiotem sporu wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w spornych okresach z uwzględnieniem kryteriów ustawowych. W szczególności Sąd pierwszej instancji miał: przeprowadzić dowód z opinii biegłego z zakresu bezpieczeństwa i higieny pracy na okoliczność ustalenia wszystkich kryteriów istotnych z punktu widzenia art. 28-31 ustawy o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (ustawa wypadkowa) - występujących w spółce przejmującej oraz w przejmowanych spółkach i wydzielonych części przedsiębiorstwa, a mających wpływ na wysokość ryzyka wypadkowego; ustalić jaka jest zbiorcza stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe w roku składkowym następującym odpowiednio po przejęciu spółek od 30 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. i po przejęciu części zorganizowanej przedsiębiorstwa, tj. w okresie od 2 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r.; ustalić wypadkową tych stóp procentowych.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy oparł się na następujących ustaleniach faktycznych. Na podstawie planu połączenia z 17 stycznia 2012 r. oraz odpowiednich uchwał z 10 kwietnia 2012 r. doszło do połączenia płatnika składek T. S.A. ze spółkami E. S.A. z siedzibą w T., E.1 sp. z o.o. z siedzibą w D. oraz E.2 w K. sp. z o.o. W wyniku połączenia cały majątek Spółek przejmowanych został przeniesiony na rzecz płatnika składek T. S.A. Ponadto na podstawie art. 23¹ k.p. płatnik ten stał się nowym pracodawcą w stosunku do pracowników zatrudnionych w E. S.A., E.2 sp. z o.o. oraz E. cieplnej w K. sp. z o.o. Spółka T. S.A. zmieniła nazwę na T. Sp. z o.o. (zmiany dokonano na druku ZUS ZIPA z 14 maja 2014 r.). Na podstawie uchwały Nadzwyczajnego Walnego Zgromadzenia T. S.A. z 18 listopada 2013 r. oraz planu podziału z 2 października 2013 r. doszło do podziału spółki poprzez przeniesienie części jej majątku stanowiącej zorganizowaną część przedsiębiorstwa T. S.A. Oddział Zespół E. na spółkę już istniejącą tj. na poprzednika prawnego płatnika składek T. S.A., w związku z czym spółka T. S.A. stała się następcą prawnym spółki dzielonej z dniem 2 stycznia 2014 r. W wyniku tego podziału na rzecz T. S.A. przeszła cała zorganizowana część przedsiębiorstwa, stanowiąca odrębny oddział, wraz ze wszystkimi jego składnikami majątkowymi, zobowiązaniami, a także pracownikami w trybie art. 23¹ k.p. W dniu 30 kwietnia 2014 r. na mocy art. 492 § 1 k.s.h. doszło do połączenia w drodze przejęcia spółki T. S.A. przez spółkę E.1 Sp. z o.o. z siedzibą w K.

Połączenie odbyło się poprzez przeniesienie całego majątku T. S.A. na E. 1sp. z o. o. Jednocześnie, spółka E.1 sp. z o.o. zmieniła nazwę na T. Sp. z o.o.

W dniu 4 lutego 2015 r. do organu rentowego wpłynął wniosek płatnika składek T. Sp. z o.o. o ustalenie wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe za okresy od 30 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. w wysokości 1,18% i od 2 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r. w wysokości 1,32%, przy uwzględnieniu, że płatnik ten jest uprawniony do stosowania stopy procentowej ustalonej dla jego poprzedników prawnych. Decyzjami z 8 maja 2015 r. organ rentowy stwierdził, że w roku składkowym obejmującym okres rozliczeniowy od 1 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe obowiązująca płatnika składek T. S.A. w K. wynosi 1,47% jej wymiaru, a w roku składkowym obejmującym okres rozliczeniowy od 1 kwietnia 2013 r. do 31 marca 2014 r. stopa

procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe obowiązująca płatnika składek T. S.A. w K. wynosi 1,76% jej wymiaru.

W przeprowadzonej na potrzeby postępowania opinii z 21 marca 2019 r. biegła sądowa z zakresu składek na ubezpieczenie społeczne G. S. wskazała, że przed dokonaniem połączeń i przejęć wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe kształtowała się następująco: T. S.A. - 1,47%, E. SA - 1,32%, E.1 w K. sp. z o.o. - 1,47%, E.2 sp. z o.o. - 1,18%, T. S.A. - 1,32%, E. sp. z o.o. w K.- brak danych. Biegła wywiodła, że ustawa wypadkowa nie reguluje kwestii ustalania składki na ubezpieczenie wypadkowe w przypadku przejęcia przedsiębiorstwa. Nie przewidziano również łączenia danych różnych płatników składek i wyciągania z tego tytułu uśrednionej wielkości przyjmowanych do wyliczenia należnej składki. W ocenie biegłej, kwestią do rozstrzygnięcia przez Sąd powinno być ustalenie, czy art. 93 Ordynacji podatkowej ma zastosowanie w procedowanej sprawie. Biegła, powołując się na ten przepis, przyjęła, że płatnik składek „przejmując” ubezpieczonego przejmuje również ustaloną na dany rok składkowy stopę procentową w wysokości jego składek na ubezpieczenie wypadkowe, co jednoznacznie wskazuje, że wstąpienie nowego płatnika składek w prawa i obowiązki płatnika dotychczasowego odnosi się również do zachowania w danym roku składkowym wyliczonej wysokości procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe. Ustalona na dany rok składkowy stopa procentowa na ubezpieczenie wypadkowe ma zastosowanie w stosunku do ubezpieczonego również w nowym zakładzie pracy, który go przejął w myśl art. 23¹ k.p. Biegła wskazała, że procentowa wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe za okres od 30 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. wynosiła 1,18%, a za okres od 2 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r. wynosiła 1,32%. Przyjmując powyższe uzasadnienie, stwierdziła, że nie występują podstawy uzasadniające dokonanie wyliczenia wypadkowej stóp procentowych na ubezpieczenie wypadkowe.

Orzekając ponownie, Sąd Okręgowy częściowo uwzględnił odwołanie, stosując zasadę sukcesji ogólnej wynikającą z art. 93 Ordynacji podatkowej. Sąd Okręgowy wyjaśnił, że z mocy art. 31 ustawy z 3 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (ustawa systemowa) w związku z art. 93 § 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 613 ze zm.) osoba prawna zawiązana (powstała) w wyniku łączenia się osób prawnych,

osobowych spółek handlowych, osobowych i kapitałowych spółek handlowych wstępuje we wszelkie przewidziane w przepisach prawa podatkowego prawa i obowiązki każdej z łączących się osób lub spółek. Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2018 r., I UK 370/17 płatnik składek, który w danym roku składkowym wstąpił w prawa i obowiązki dotychczasowego płatnika korzysta w tym roku składkowym z ustalonej dla poprzednika wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe tylko w odniesieniu do tych ubezpieczonych, wobec których w wyniku połączenia spółek nastąpiła zmiana płatnika. Skutek działania art. 93 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej jest taki, że nowy płatnik składek „przejmując” ubezpieczonego, przejmuje także ustaloną na dany rok składkowy stopę procentową jego składek na ubezpieczenie wypadkowe, która może być niższa, ale też i wyższa od tej, która obowiązuje u nowego płatnika. Wstąpienie nowego płatnika składek w prawa i obowiązki płatnika dotychczasowego, na mocy art. 93 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej, odnosi się do zachowania w danym roku składkowym (w którym dochodzi do przejścia praw i obowiązków) ustalonej wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe tylko tych ubezpieczonych, wobec których w wyniku połączenia spółek (art. 492 k.s.h.) nastąpiła zmiana płatnika składek (np. pracowników przejętych w trybie art. 23¹ k.p.). To tylko wobec nich nowy płatnik składek wstępuje w prawa i obowiązki swojego poprzednika. Natomiast skoro poprzednikowi nie przysługiwało prawo do ustalenia na dany rok składkowy wysokości składek (art. 32 ust. 1 ustawy wypadkowej) ubezpieczonych, w stosunku do których nie był tym płatnikiem, to nie mogło być one przedmiotem sukcesji generalnej. Oczywiście jest, że w drodze sukcesji uniwersalnej nie jest możliwe przejęcie praw, które nie przysługiwały poprzednikowi prawnemu.

Akceptując powyższe rozumowanie, Sąd Okręgowy stwierdził, że przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, iż płatnik składek z chwilą przejęcia pracowników E. S.A., E.1 w K. sp. z o.o. oraz E.2 sp. z o.o., przejął również ustaloną dla każdego z ubezpieczonych stopę procentową składek na ubezpieczenie wypadkowe. W odniesieniu do tych pracowników, odwołująca się ma prawo do stosowania takiej stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, jak dotychczas czynił to poprzednik prawny.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy przyjął, że zaskarżone decyzje organu rentowego okazały się częściowo błędne, albowiem nie uwzględniały faktu sukcesji wysokości stopy procentowej składek wypadkowych obowiązujących dla przejętych pracowników E.S.A., E.1 sp. z o.o., T. S.A. (art. 93 Ordynacji podatkowej). W ocenie Sądu Okręgowego ustalenie wysokości procentowej składek na ubezpieczenie wypadkowe w spornych okresach powinno uwzględniać indywidualne wysokości składek przewidziane dla dotychczas zatrudnionych pracowników płatnika składek, a także indywidualnie ustalone wysokości tychże składek obowiązujące w przejętych przez płatnika spółkach: E. S.A., E. sp. z o.o. oraz T. S.A. Mając powyższe na uwadze, Sąd Okręgowy zmienił zaskarżone decyzje i oddalił odwołania w zakresie w jakim organ rentowy ustalił prawidłowo wysokość stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w odniesieniu do pozostałych pracowników odwołującej, co do których nie nastąpiło przejęcie w trybie art. 93 Ordynacji podatkowej.

Apelację od powyższego wyroku Sądu Okręgowego złożył płatnik składek zarzucając naruszenie: a) art. 386 § 6 k.p.c. poprzez zignorowanie przez Sąd pierwszej instancji oceny prawnej i wskazań co do dalszego postępowania wyrażonych w wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 28 czerwca 2017 r., III AUa 1184/16, a w konsekwencji: b) art. 31 ustawy systemowej w związku z art. 93 § 1 i art. 93c § 1 i 2 Ordynacji podatkowej, art. 494 § 1 i art. 531 § 1 k.s.h. oraz art. 23¹ § 1 k.p., a także art. 28, art. 29, art. 30, art. 31 i art. 33 ustawy wypadkowej przez ich błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że płatnik składek, który w danym roku składkowym wstąpił w prawa i obowiązki dotychczasowego płatnika, korzysta w tym roku składkowym z ustalonej dla poprzednika wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe tylko w odniesieniu do tych ubezpieczonych, wobec których w wyniku połączenia spółek nastąpiła zmiana płatnika, podczas gdy prawidłowa wykładnia tych przepisów wynikająca z wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach (z 28 czerwca 2017 r., III AUa 1184/16) powinna prowadzić do wniosku, że z chwilą dokonania podziału czy połączenia powstaje obowiązek ustalenia wysokości tej składki dla płatnika składek jak w przypadku zmian okoliczności faktycznych, które rzutują na ryzyko wypadkowe płatnika, czego następstwem było naruszenie: c) art. 227 k.p.c. przez zaniechanie przeprowadzenia postępowania dowodowego co do okoliczności mających istotne znaczenie w sprawie, d) art. 233 w związku z art. 278 § 1 k.p.c.

przez naruszenie zasady swobodnej oceny dowodów oraz logicznego rozumowania i odmowę uwzględnienia opinii biegłego sporządzonej w celu określenia wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w spornych okresach, a w szczególności przez odmowę podzielenia wniosków końcowych płynących z opinii uzupełniającej biegłej sądowej w zakresie w jakim wskazała ona, że procentowa wysokość składki na ubezpieczenie wypadkowe za okres od 30 kwietnia 2012 r. do 31 marca 2013 r. wynosi 1,18%, a za okres od 2 stycznia 2014 r. do 31 marca 2014 r. wynosiła 1,32%.

Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z 18 lutego 2022 r., III AUa 1773/20 oddalił apelację płatnika składek.

Sąd Apelacyjny stwierdził, że zgodnie z art. 386 § 6 k.p.c. (w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 listopada 2019 r.), ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku sądu drugiej instancji wiążą zarówno sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i sąd drugiej instancji, przy ponownym rozpoznaniu sprawy. Nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. Ocena prawna, o której mowa w powołanym przepisie, odnosi się tak do przepisów prawa materialnego, jak i przepisów prawa procesowego.

Sąd Apelacyjny uznał, że skoro w obecnym stanie prawnym ze względu na przyjęty model apelacji pełnej, postępowanie przed sądem drugiej instancji stanowi kontynuację postępowania pierwszoinstancyjnego, zgodnie z przepisami ustawy z 24 czerwca 2021 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1621, dalej: ustawa zmieniająca), od 18 września 2021 r. weszły w życie przepisy dotyczące rozliczeń składki wypadkowej w przypadku przekształceń spółek. Na podstawie art. 5 pkt 5 ustawy, według nowych zasad przy ustalaniu stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe, nie będzie stosować się odrębnych przepisów o sukcesji praw i obowiązków w przypadku przekształceń, łączenia się lub podziału płatników składek. Sąd Apelacyjny stwierdził, że powyższa zmiana przepisów oznacza, że przy zmianie struktury spółki należy ustalić nową stopę składki wypadkowej.

Sąd drugiej instancji stwierdził, że w uzasadnieniu wcześniejszego wyroku Sąd Apelacyjny w Katowicach przedstawił wywód, zgodnie z którym wysokość składki nie stanowi uprawnienia podlegającego sukcesji, ale - z chwilą dokonania

podziału czy połączenia - powstaje obowiązek ustalenia tej składki dla płatnika składek w przypadku takich zmian okoliczności faktycznych (w tym przekształceń własnościowych), które rzutują na ryzyko wypadkowe, konieczne jest ponowne wyliczenie wysokości stopy procentowej składki. W dalszej kolejności Sąd Apelacyjny zwrócił jednak uwagę, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, zgodnie z którym wstąpienie nowego płatnika w prawa i obowiązki płatnika dotychczasowego w danym roku składkowym, na mocy art. 93 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej, odnosi się do zachowania w tym roku składkowym ustalonej wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe tylko tych ubezpieczonych, wobec których w wyniku połączenia spółek (art. 492 k.s.h.) nastąpiła zmiana płatnika.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł płatnik składek, zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawach:

- naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie: art. 386 § 6 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że Sąd pierwszej i drugiej instancji nie był związany oceną prawną i wskazaniem co do dalszego postępowania, wyrażonymi w uzasadnieniu wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 28 czerwca 2017 r., III AUa 1184/16 oraz przez przyjęcie, że zmiana stanu prawnego z dniem 18 września 2021 r. treści art. 27 ust. 2 ustawy wypadkowej jest zmianą o której mowa w art. 386 § 6 zdanie drugie k.p.c.; art. 477⁹ § 1 k.p.c. i art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. przez ich niezastosowanie i nieprzyjęcie, że sąd rozpoznając odwołanie od decyzji organu rentowego, uwzględnia stan prawny istniejący w chwili wydania decyzji;

- naruszenia przepisów prawa materialnego, a mianowicie: art. 31 systemowej w zw. z art. 93 § 3 i art. 93c § 1 i 2 Ordynacji podatkowej przez ich niezastosowanie; art. 27 ustawy wypadkowej w brzmieniu obowiązującym w dniu wydania zaskarżonego wyroku przez jego zastosowanie; art. 5 pkt 5 i art. 23 ustawy zmieniającej przez ich błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, polegające na przyjęciu, że przepisy te zmieniły stan prawny w rozumieniu art. 386 § 6 zdanie drugie k.p.c.

Odwołująca się wniosła o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Katowicach oraz zasądzenie

zwrotu kosztów postępowania wywołanych skargą kasacyjną, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniosł o jej oddalenie w całości.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona, gdyż zaskarżony wyrok – mimo częściowo błędnego uzasadnienia – odpowiada prawu (art. 398¹⁴ k.p.c.).

Naruszenie art. 386 § 6 k.p.c. w ocenie odwołującej się polegało na tym, że Sąd Apelacyjny nie zastosował się do oceny prawnej wyrażonej w uzasadnieniu wyroku tego Sądu z 28 czerwca 2017 r., III AUa 1184/16, gdyż zaaprobował stanowisko Sądu pierwszej instancji ponownie rozpoznającego sprawę, zgodnie z którym zasadne było zastosowanie wobec odwołującej się wysokości składek na ubezpieczenia wypadkowe obowiązujących w przejętych podmiotach (lub ich części), a zatem za lata składowe 2012-2013 oraz 2013-2014, wyłącznie w odniesieniu do pracowników przejętych przez odwołującą się. Tymczasem według stanowiska wyrażonego przez Sąd Apelacyjny we wcześniejszym wyroku z 28 czerwca 2017 r., Sąd pierwszej instancji miał przeprowadzić postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe w spornych okresach z uwzględnieniem kryteriów ustawowych, wyliczonych na podstawie danych istotnych z punktu widzenia art. 28-31 ustawy wypadkowej zebranych zbiorczo dla odwołującej się oraz przejętych płatników (wydzielonych części przedsiębiorstwa). Odstępując od poglądu prawnego wyrażonego w orzeczeniu z 2017 r., Sąd drugiej instancji powołał się na zmianę stanu prawnego, wynikającą z art. 5 pkt 5 ustawy zmieniającej. Na mocy tego przepisu do art. 27 ustawy wypadkowej dodano ust. 2, zgodnie z którym „do stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe nie stosuje się odrębnych przepisów o sukcesji praw i obowiązków w przypadku przekształceń, łączenia się lub podziału płatników składek”.

Jak trafnie podniesiono w skardze kasacyjnej w ramach zarzutu naruszenia art. 5 pkt 5 i art. 23 ustawy zmieniającej, zmiana ta jest irrelevantna z punktu widzenia zastosowania art. 386 § 6 k.p.c. w niniejszej sprawie z dwóch powodów.

Po pierwsze, spór w niniejszej sprawie dotyczył wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe za lata składkowe zakończone już w dacie wejścia w życie nowelizacji. W braku przepisów przejściowych nakazujących stosowanie nowej ustawy do stanów faktycznych ukształtowanych pod rządami poprzednio obowiązujących przepisów prawa materialnego, zgodnie z ogólną zasadą prawa intertemporalnego do oceny prawnej „starych” stanów faktycznych, należy stosować przepisy prawa materialnego w brzmieniu obowiązującym w dacie ostatecznego ukształtowania się sytuacji faktycznej. Po drugie, celem prawodawcy dokonującego nowelizacji art. 27 ustawy wypadkowej było „wprowadzenie braku sukcesji wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe” (Druk nr 1188, Rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz niektórych innych ustaw, pkt 23 Uzasadnienia projektu, www.sejm.gov.pl) na zasadach wynikających z art. 93-93c ustawy Ordynacja podatkowa. Tymczasem ani pierwszy wyrok Sądu Apelacyjnego, ani drugie orzeczenie tego Sądu jak również wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z 2020 r. nie są oparte na koncepcji sukcesji przez spółkę przejmującą wysokości stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe ustalonej dla spółki przejmowanej, wyrażonej w wyroku Sądu Najwyższego z 20 marca 2009 r., II UK 292/08 (OSNP 2010 nr 19-20, poz. 247). Wyroki wydane przez Sady obu instancji w niniejszej sprawie w 2020 r. oraz 2022 r. opierają się na wykładni przepisów ustawy wypadkowej, Ordynacji podatkowej oraz Kodeksu spółek handlowych przyjętej w wyroku Sądu Najwyższego z 13 grudnia 2018 r., I UK 370/17 (OSNP 2019 nr 7, poz. 87), zgodnie z którym płatnik, który w danym roku składkowym wstąpił w prawa i obowiązki dotychczasowego płatnika, korzysta w tym roku składkowym z ustalonej dla poprzednika wysokości składek na ubezpieczenie wypadkowe tylko w odniesieniu do tych ubezpieczonych, wobec których w wyniku połączenia spółek nastąpiła zmiana płatnika. Choć kwestia ta nie ma znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy – z uwagi na aspekt temporalny nowelizacji – stanowisko wyrażone w sprawie I UK 370/17 zachowuje aktualność także w odniesieniu do stanów faktycznych ukształtowanych po wejściu w życie art. 27 ust. 2 ustawy wypadkowej. Skoro zgodnie z tym przepisem – uzupełniającym regulację art. 27 ust. 1 tej ustawy wypadkowej, przewidującą ustalanie stopy procentowej składki na rok składkowy - „do stopy procentowej składki na

ubezpieczenie wypadkowe nie stosuje się odrębnych przepisów o sukcesji praw i obowiązków w przypadku przekształceń, łączenia się lub podziału płatników składek”, to spółka przejmująca nie nabywa prawa do opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe w wysokości ustalonej dla spółki przejmowanej. Artykuł 27 ust. 2 ustawy wypadkowej nadal jednak nie normuje kwestii, według jakich zasad należy opłacać składkę na ubezpieczenia wypadkowe w przypadku połączeń lub przejęć innych płatników składek w trakcie roku składkowego. Skoro stopa procentowa składki na ubezpieczenie wypadkowe ustalana jest jako pochodna grup działalności płatnika, wskaźnika korygującego oraz kategorii ryzyka ustalonych dla konkretnego płatnika składek na podstawie danych z okresu (roku kalendarzowego albo trzech ostatnich lat) poprzedzającego przekształcenia, to rozwiązanie wypracowane w sprawie I UK 370/17 jest jedynym, jakie można pogodzić z celami nowelizacji ustawy wypadkowej (zapobieżenie opłacaniu składki na ubezpieczenie wypadkowe przez spółkę przejmującą od jej wszystkich pracowników w wysokości ustalonej dla spółki przejmowanej), zasadą indywidualizacji stopy procentowej składki, stałości w danym roku składkowym (poza przypadkami korekty wynikającej ze skorygowania danych przedstawionych w deklaracji) oraz głównym celem regulacji ustawy wypadkowej w zakresie wysokości składek, jakim jest stymulacja płatników do podejmowania działań minimalizujących ryzyko wystąpienia wypadków przy pracy poprzez poprawę warunków bezpieczeństwa pracy.

Wracając do oceny zasadności zarzutu naruszenia art. 386 § 6 k.p.c., Sąd Najwyższy zwraca uwagę, że wyrok I UK 370/17 zapadł po pierwszym wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach wydanym w niniejszej sprawie. Wyrażone w nim poglądy prawne zostały uwzględnione przez Sąd pierwszej instancji ponownie rozpatrujący sprawę, ale – jako niezawarte w uchwale Sądu Najwyższego (art. 386 § 6 *in fine* k.p.c. po zmianach wprowadzonych ustawą z 4 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. poz. 1469) – nie uprawniały Sądu drugiej instancji do odstąpienia od odmiennego poglądu prawnego wyrażonego w wyroku z 2017 r. Ocena prawna wyrażona w tym orzeczeniu była wiążąca dla Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego przy ponownym rozpoznawaniu sprawy (art. 386 § 6 k.p.c.). Odstąpienie przez oba Sądy od tej oceny stanowiło więc w okolicznościach sprawy naruszenie art. 386 § 6 k.p.c.

Ustalenie to nie przesądza jednak o wyniku oceny zarzutu naruszenia art. 386 § 6 k.p.c., gdyż ta zależy od tego, czy naruszenie tego przepisu mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy (zgodnie z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., zob. wyrok Sądu Najwyższego z 1 czerwca 2017 r., I CSK 583/16, LEX nr 2310121). Ponadto, naruszenie art. 386 § 6 k.p.c. przez nieuwzględnienie przez Sądy pierwszej i drugiej instancji przy ponownym rozpoznawaniu sprawy wiążącej je oceny prawnej nie przekreśla zajęcia odmiennego stanowiska przez Sąd Najwyższy, który mimo takiego naruszenia może uznać zaskarżony wyrok Sądu drugiej instancji za odpowiadający prawu (art. 398¹⁴ k.p.c., por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2001 r., I PKN 183/00, OSNAPiUS 2002 Nr 17, poz. 411). Sąd Najwyższy przy rozpoznawaniu skargi kasacyjnej nie jest bowiem związany oceną prawną i wskazaniemi co do dalszego postępowania wyrażonymi w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji (wyrok Sądu Najwyższego z 6 kwietnia 1998 r., I CKN 595/97, OSNC 1998 Nr 12, poz. 211). Należy zatem rozważyć, czy ocena prawna wyrażona w uzasadnieniu pierwszego z wyroków Sądu Apelacyjnego w Katowicach wydanych w niniejszej sprawie była prawidłowa.

Przypomnieć należy, że w niniejszej sprawie płatnik składek domagał się skorygowania poziomu stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe za lata składkowe, w trakcie których doszło do przyjęcia płatników składek na to ubezpieczenie społeczne, przez ustalenie składki na dany rok na poziomie ustalonym dla podmiotów przejmowanych. Płatnik składek nie domagał się korekty poziomu składki na ubezpieczenie wypadkowe za lata składkowe następujące po roku składkowym, w którym doszło do przejęcia. Tymczasem jak wyjaśniono już w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w powołanym już wyroku w sprawie I UK 370/17 a ostatnio w wyroku Sądu Najwyższego z 23 listopada 2022 r., II USKP 44/22 (OSNP 2023 nr 10, poz. 110), spółka przejmująca nabywa jedynie prawo do opłacania składki na ubezpieczenie wypadkowe w wysokości ustalonej dla spółki przejmowanej jedynie za pracowników spółki przejmowanej, którzy przeszli w trybie art. 23¹ k.p. do spółki przejmującej w roku składkowym, w którym doszło do takiego przejścia. Natomiast wysokość stopy procentowej składki na ubezpieczenie wypadkowe spółki przejmującej w latach składkowych następujących po przejęciu innej spółki powinna być ustalona na nowo w oparciu o zaagregowane dane dotyczące działalności obu

spółek, co może uzasadniać korektę wysokości składek w kolejnych (po przejęciu) latach składkowych. Ponieważ wyrok Sądu pierwszej instancji z 2020 r. opiera się na wykładni przyjętej w przedstawionej wyżej linii orzeczniczej, a zaskarżony skargą kasacyjną wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach utrzymał w mocy to orzeczenie, naruszenie art. 386 § 6 w związku z art. 391 k.p.c. nie miało ostatecznie wpływu na wynik postępowania, gdyż pierwszy wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach oparty został na wykładni przepisów ustawy wypadkowej, Ordynacji podatkowej oraz Kodeksu spółek handlowych sprzecznej ze stanowiskiem prawnym, jakie ukształtowało się w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Z tych samych względów należy ocenić jako niezasadne zarzuty naruszenia art. 477⁹ § 1 i art. 477¹⁴ § 2 w zw. z art. 391 k.p.c. oraz art. 31 ustawy systemowej w zw. z art. 93 § 3 i art. 93c § 1 i 2 Ordynacji podatkowej, jak również art. 27 ustawy wypadkowej.

Mając powyższe na względzie, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji, uwzględniając, że organ rentowy w odpowiedzi na skargę nie wnosił o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego.

[SOP]

[ms]